

Cuprins

Dostoievski după Dostoievski.....	5
Notă asupra ediției.....	37

Scrisori

Partea I (1837-1859).....	39
---------------------------	----

F.M.
DOSTOIEVSKI
Scrisori I
(1837-1859)

Ediție îngrijită, traducere, note
și studiu introductiv de Leonte Ivanov

POLIROM
2018

De la Konstantin Ivanovici am primit vara aceasta cîteva rînduri.

Pe A.I. Bahirev îl respect mult, dar nu sînt deschis în toate față de el.

Către M.M. Dostoievski

Semipalatinsk, 17 decembrie 1855

Bunul și neuitatul meu prieten, frate Mișa. Scrisoarea de față o scriu la ocazie¹. Curînd voi avea posibilitatea să-ți trimit vești complete, foarte amănunțite despre cum am trăit aici în tot acest timp. De aceea, să mă scuzi că-ți trimit acum doar cîteva rînduri, din care, în afară de rugămintea mea, altceva aproape că n-ai să afli. Aș fi putut să amin și rugămintea, pînă la scrisoarea mai amplă, pe care ți-o promit, prietene, tot pentru această iarnă. Dar situația în care mă aflu e de așa natură, încît mă văd nevoit să-ți scriu chiar acum. Prietene! Sînt convins că mă iubești și, prin urmare, vei fi îngăduitor cu mine. Dacă ai ști cît mi-e de greu să cer, chiar și ție! Am nevoie de bani, prietene, căci de multă vreme sînt la mare nevoie. Iată, sînt doi ani de cînd, din proprie inițiativă, nu ți-am cerut nici o copeică. Tu ai fost atît de bun, încît nu m-ai uitat. Și surorile mi-au mai trimis din cînd în cînd. Dar, în ciuda acestui fapt, în acești doi ani am adunat datorii destul de multe – cel puțin pentru mine! Unui lucru te-aș ruga să-i dai crezare, scumpul meu frate (mi-e teamă să nu crezi că-mi înțeleg prost situația, permițindu-mi să cheltuiesc atît de mult pentru mine, ba chiar să fac și datorii) – unui lucru te-aș ruga să-i dai crezare, că de aceste datorii sînt doar în mică măsură vinovat. Au existat circumstanțe și au fost nevoi de neocolit. Acum nu-ți dau nici un fel de

1. Scrisoarea i-a fost înmînată lui Mihail Dostoievski la Petersburg de fratele lui A.E. Wrangel.

explicații – nu pot¹. Nu-ți scriu nici cu cât m-am îndatorat. Îți spun doar că trebuie să înapoiez neapărat 50 de ruble de argint. În plus, în acești doi ani, mi-am uzat bine de tot rufăria, îmbrăcăminte (personală²), trebuie să-mi fac rost de toate acestea noi. De aceea, dacă îmi trimiți vreo sută de ruble, pentru care te rog stăruiitor, după ce mă voi achita de datorii și-mi voi procura cele necesare, aproape că nu-mi va mai rămâne nimic. Însă nu-ți cer decît 100 de ruble, dragă frate. Deocamdată, nu-mi trimite mai mult. Știu că n-o să te zgîrcești, dacă dispui de bani. Însă n-aș dori să crezi lucruri urîte în ce mă privește.

Da, frate, e greu să ceri, repet acest lucru, chiar și de la tine, mai ales cînd simți că dispui de tot – și de puteri și de capacitatea de a face singur rost de cele necesare. Dar ce să fac, acum nu pot și, de aceea, mă adresez ție ca unui frate – ajută-mă. Nu-ți voi ascunde că am mari speranțe că e posibil să ia sfîrșit această situație de neîndurat în care mă găsesc și că se va schimba în ceva mai bun. Se poate să fi auzit cîte ceva despre acest lucru³. Într-o atare situație, viața va curge altfel. Și nu-ți voi ascunde, prietene, că, destul de curînd poate, voi avea nevoie de bani, pentru mine și situația mea, și nu puțini. Toate acestea vor fi legate în parte de schimbarea destinului meu, dacă speranțele mele se vor împlini⁴. În clipa de față îți scriu doar despre strictul necesar; căci mă găsesc la mare nevoie, iar aceste 100 de ruble de argint abia-abia dacă m-ajută.

Vreau să mă adresez, prietene, cu o rugăminte unchiului. Ce să fac, cineva trebuie să mă ajute. Și cît aș fi vrut să nu-i cer! Dar ce să fac: dacă se va întîmpla să se producă vreo schimbare în destinul meu, banii sînt necesari. Ultima dată mi-ai scris pe 15 septembrie. Scrisoarea ta

1. Circumstanțele la care se referă Dostoievski sînt legate de moartea lui Aleksandr Ivanovici Isaev și de ajutorul pe care i l-a trimis văduvei, împrumutîndu-se de la baronul Wrangel.

2. Adică hainele civile.

3. La părăsirea ocnei, Feodor Mihailovici fusese trecut în rîndul soldaților, iar acum spera să fie avansat subofițer.

4. Se contura ideea căsătoriei cu Maria Dmitrievna Isaeva.

am primit-o în jur de 15 noiembrie. Vezi ce mult a făcut? În acest răstimp, a trebuit să trăiesc cu ceva. Cu banii trimiși de tine n-am putut face aproape nimic.

Să nu te superi că-ți vorbesc deschis, adevărul gol-goluț. Să ții minte un lucru: în genere, eu nu pretind nimic de la tine, căci știu că nu am nici un drept pentru asta. Una din două: fie că mă iubești mult și vrei să mă ajuți, fie că nu. Dacă mă iubești, atunci te rog fără nici un fel de jenă, căci știu că eu însumi mi-aș fi ajutat nu doar fratele, ci și pe un străin, lipsindu-mă de acel ceva. Iată de ce îți spun în mod deschis. Au fost aici oameni care m-au ajutat la nevoie. Firește, nu voi lua de la oricine. Dar există oameni care mi-au făcut atîta bine dezinteresat, atîta bine, cum n-a făcut încă nimeni pentru mine. De la un astfel de om am împrumutat. Numai că trebuie să-i înapoiez. De altminteri, din aceste 100 de ruble de argint, nu voi putea să-i dau încă nimic. Acest om e baronul Wrangel.

Scumpul meu prieten, sper că mă vei ajuta cu plăcere și cu un sentiment frățesc. Cred în tine și niciodată nu te-am jignit îndoindu-mă în ce te privește. Trebuie să crezi și tu: nu vreau să trăiesc întreaga-mi viață pe cheltuiala ta și trag nădejde că-mi vor permite, în sfîrșit, să-mi cîștig pîinea. Te rog: trimite-mi cît mai curînd, dacă poți, fără zăbavă, pe următoarea adresă: „Înălțimii Sale Stanislaw Augustovici Lamothe¹, la Semipalatinsk“. (*Tout court.*)

1. Stanislaw Augustovici Lamothe (La Motte), polonez, fost student al Universității din Vilnius, trimis ca medic militar la Batalionul 7 de linie din Semipalatinsk pentru că fusese implicat într-o organizație politică. Dostoievski s-a împrietenit cu el prin intermediul lui Wrangel. De altminteri, Wrangel și Lamothe au pus la cale un „complot“, pentru ca Dostoievski să poată pleca la Zmeinogorsk, ca să se întâlnească cu Maria Dmitrievna Isaeva. „Lamothe a acceptat cu încîntare să se implice în «complot»“. Au răspîndit prin oraș zvonul că Dostoievski s-a rănit grav în timpul unei crize de epilepsie și necesită repaus total. Pentru a întări aparențele, obloanele de la geamurile locuinței lui Feodor Mihailovici au fost trase. În timpul acesta, o troică îi ducea pe cei trei prieteni... spre Zmeinogorsk. Numai că aici pe Dostoievski îl aștepta o mare dezamăgire. În locul Isaivei,

În scrisoarea către dl Lamothe, scrie cuvînt cu cuvînt următoarele: „Stimate domn, ați fost atît de bun, încît v-ați exprimat disponibilitatea de a-i înmîna baronului Wrangel banii, în cazul în care vi-i trimit pe numele dv. Adaug celor scrise... ruble. Transmiteți-le destinatarului. Permiteți-mi să vă mulțumesc încă o dată și să rămîn al dv. etc.“. Nu e nevoie să-ți pui semnătura¹. Și să nu pui personal scrisoarea la poștă.

Cu bine, scumpul meu. Vei primi curînd de la mine o scrisoare lungă. Multe mi s-au întîmplat, mi-a fost dat să trec prin multe! Cu bine, să nu mă uiți. Plecăciuni din partea mea Emiliei Feodorovna, sărută-i pe copii.

Al tău, Dostoievski.

1856

Către M.M. Dostoievski

Semipalatinsk, 13-18 ianuarie 1856

Mă folosesc de prilej pentru a-ți scrie, prietene. De anul trecut, cînd ți-am scris prin M.M. Homentovski², n-am putut găsi pînă acum nici o altă ocazie. Acum iată că se ivește.

prietenii au primit doar o scrisoare de la Maria Dmitrievna, prin care îi anunța că soțul ei e foarte bolnav și nu-l poate lăsa singur; în plus, nu are nici un ban și n-ar fi avut cu ce pleca la Zmeinogorsk“. (Boris Gheorghievici Gherasimov, *Dostoievski în amintiri uitate și necunoscute ale contemporanilor*, Sankt Petersburg, 1993, p. 115.)

1. Lucru care făcea imposibilă trimiterea banilor, cîtă vreme, la oficiul poștal, expeditorul trebuia să-și lase semnătura și adresa.
2. Mihail Mihailovici Homentovski (1820-1888), ofițer de cavalerie, „cultivat, simpatic, chefliu fără pereche“, după cum îl caracterizează Wrangel. L-a ajutat pe Dostoievski în privința corespondenței și, din cîte se pare, cu bani în ajunul însurătorii.

Trebuie să recunosc că, anul trecut, m-ai răsplătit prost pentru lunga mea scrisoare: aproape că nu mi-ai răspuns, nu mi-ai răspuns nici măcar la câteva din întrebările la care așteptam informații amănunțite din partea ta. Nu știu ce anume te-a oprit: lenea? – numai că ar fi întru totul nelalocul ei; treburile? – însă ți-am scris deja că nu voi da niciodată crezare unor asemenea treburi, care nu-ți oferă nici o clipă de răgaz. Precauția? Dar, dacă eu deja îți scriu, atunci n-ai de ce să te temi. Sper ca, de astă dată, să-mi scrii ceva mai mult, chiar dacă va trebui să aștept multă vreme răspunsul tău – vreo șapte luni. Și de data asta am vrut să înșirui foarte multe și în amănunt despre toate cele trăite de când am părăsit Omskul și am ajuns la Semipalatinsk.

Dar mă mărginesc la această foaie, întrucât Aleksandr Egorovici Wrangel, cel care îți va preda scrisoarea, te va informa amănunțit și cât se poate de intim cu privire la mine, dacă nu în toate, atunci în cele mai multe dintre privințe. Primește-l cât mai bine și străduiește-te pe cât poți să faci cunoștință și să te împrietenești cât mai repede cu el. Tînărul merită: e un suflet bun, curat, ca să nu mai spun că a făcut atîtea pentru mine, că mi-a arătat atîta devotament, atîta afecțiune, cum n-ar face-o un frate. (Aceste lucruri nu te privesc pe tine.) Fii așadar bun, îndrăgește-l și împrietenește-te cu el îndeaproape. De altminteri, i te-am recomandat cum nu se poate mai bine. Și, pe deasupra, dacă mă gîndesc la caracterul tău sociabil, bun și delicat, care plăcea tuturor, pe care îl îndrăgeau toți, cred că nici nu-ți va fi greu. În două cuvinte, pentru orice eventualitate, îți voi zugrăvi caracterul lui Aleksandr Egorovici, pentru a-ți fi mai ușor și pentru a nu întîmpina nici un fel de greutate. Este un om foarte tînăr, foarte blînd, deși cu un foarte dezvoltat *point d'honneur*, incredibil de bun, un pic cam mîndru (dar numai privit din afară, ceea ce-mi place), cu câteva mici neajunsuri tinerești, cultivat, însă nu în chip strălucit și nici profund, îi place să învețe, cu un caracter din cale-afară de slab, impresionabil ca o femeie, puțin cam ipohondru și anxios; ceea ce pe altul îl înrăiește și-l scoate din minți pe el îl mîhnește – semn al unei inimi

de o mare noblețe. *Très comme il faut*. În modul cel mai dezinteresat s-a apucat să se îngrijească de mine și să mă ajute, cu toate puterile lui. Fiindcă veni vorba, ne-am împrietenit și ține la mine. Mai încolo o să-ți mai spun cîte ceva despre el, acum însă mă voi referi o vreme la mine.

Probabil că știi deja, scumpul meu, la Petersburg se fac stăruitoare demersuri în favoarea mea și că am mari speranțe. Dacă nu voi reuși să obțin chiar totul, mai precis, dacă nu voi obține libertatea deplină, atunci, cel puțin, cîteva lucruri. Fratele lui Aleksandr Egorovici (care slujește în regimentul de gardă-călare)¹ a trecut pe la tine; știu acest lucru din scrisoarea pe care i-a adresat-o fratelui său și cred că te-a informat despre toate străduințele ce se fac la Petersburg pentru mine². Sînt convins că, în ce-l privește, Aleksandr Egorovici, la sosirea sa în Petersburg, *remuera ciel et terre*³ în folosul meu. O să-ți povestească el mai mult și mai amănunțit despre toate acestea, decît pot s-o fac eu în scrisoarea de față. Din partea mea îți spun doar atît, că mă aflu într-o stare absolut pasivă și că am hotărît să aștept (țin să-ți comunic în treacăt că am fost avansat subofițer⁴, ceea ce e destul de important, căci următoarea bunăvoință față de mine, dacă va exista, ar trebui să fie, în mod firesc, mai însemnată decît cea de subofițer). Mi se dau asigurări aici că, peste vreo doi ani sau poate chiar după un singur an, voi putea trece oficial în rîndul ofițerilor. Recunosc însă că mi-aș dori să trec în serviciul civil, ba chiar acum mi-aș dori asta și poate că am să mă străduiesc în acest sens. Dar, cel puțin în clipa de față, am decis să aștept pasiv răspunsul la toate aceste adevărate

-
1. Mihail Egorovici Wrangel (1836-1899), baron, general-locotenent, ulterior guvernator al Livoniei.
 2. Dostoievski îi trimisese, prin A.E. Wrangel, o scrisoare prințului Vladimir Feodorovici Odoevski, rugându-l să facă demersuri la Petersburg pentru ca Feodor Mihailovici să obțină dreptul de a publica.
 3. Va răscoli cerul și pămîntul (fr.).
 4. Ca urmare a raportului înaintat de Hasford, pe 20 noiembrie 1855, Dostoievski a fost trecut în rîndul subofițerilor.